

розташування вантажу (попереду, позаду, у лівій чи правій руці) [3, с. 107–108].

Отже, виявлення, фіксація та дослідження слідів ніг і взуття при розслідуванні злочинів, учинених членами молодіжних неформальних груп (об'єднань) є важливою складовою слідчої діяльності та можуть у подальшому визначити увесь хід розслідування, адже результати експертного дослідження мають досить вагоме доказове значення.

Література:

1. Дрозд В.Г. Організаційні і тактичні аспекти розслідування умисних тяжких тілесних ушкоджень: монографія; за заг. ред. проф. Є.Д. Лук'янчикова. Київ: Видавничий дім «Гельветика». 2015. 204 с.
2. Криміналістика: підручник: у 2 т. / В.Ю. Шепітько та ін.; за ред. В.Ю. Шепітька. Харків: Право, 2019. Т.1. 456 с.
3. Експертизи у судовій практиці: науково-практичний посібник / Т.М. Арсенюк та ін.; за заг. ред. В.Г. Гончаренка. Київ: Юрінком Інтер, 2010. 400 с.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧИХ ЕКСПЕРТИЗ ПО ВИЗНАЧЕННЮ РИНКОВОЇ ВАРТОСТІ МАЙНА В МИНУЛОМУ ЧАСІ (РЕТРОСПЕКТИВНА ОЦІНКА)

Левінцова Тетяна,

старший судовий експерт

Херсонського відділення

Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз

Міністерства юстиції України

У зв'язку з повномасштабною війною, наслідком якої є обстріли та бомбардування населених пунктів і об'єктів критичної інфраструктури, Україна зазнала та продовжує зазнавати значних втрат. Власникам рухомого і нерухомого майна завдаються колосальні збитки, що призводить до збільшення кримінальних правопорушень і експертиз, призначених з метою визначення вартості майна підприємств, установ та організацій, а також фізичних осіб, внаслідок його знищення або пошкодження.

Судова експертиза – це дослідження на основі спеціальних знань у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і

процесів з метою надання висновку з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [1].

В процесі досудового розслідування кримінального правопорушення значно зростає потреба в залученні фахівців, які володіють спеціальними знаннями в певній галузі, в тому числі і в товарознавстві, для забезпечення законності, неупередженості та прозорості в рамках кримінального провадження.

Як свідчить експертна практика, в період військового стану в Україні, істотно збільшилась кількість експертних завдань з визначення вартості майна в минулому часі (ретроспективна оцінка), що зумовлено низькою чинників: неможливістю з об'єктивних причин вчасного проведення відповідних слідчо-розшукових дій; перенавантаженням правоохоронної системи; призупиненням (затримкою) судами розгляду справ; наявністю форс-мажорних обставин тощо.

Термін «ретроспектива» означає погляд у минуле, огляд того, що було в минулому. Тому, під дефініцією «ретроспективна оцінка» слід розуміти оцінку, яка проводиться на певну «ретроспективну дату оцінки», що віддалена від поточного моменту в минуле на певний проміжок (інтервал) часу.

В Україні оцінка майна регулюється Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» [2]. У статті 9 цього Закону передбачено, що методичне регулювання оцінки майна здійснюється у відповідних нормативно-правових актах з оцінки майна: положеннях (національних стандартах) оцінки майна, що затверджуються Кабінетом Міністрів України, методиках та інших нормативно-правових актах, які розробляються з урахуванням вимог положень (національних стандартів) і затверджуються Кабінетом Міністрів України або Фондом державного майна України.

Під час проведення судово-товарознавчих експертиз з оцінки майна важливе значення має ідентифікація об'єкта оцінки (встановлення відповідності між документацією на об'єкт і його реальним станом).

Ідентифікація об'єкта оцінки – це комплексне дослідження стану об'єкта оцінки, що дозволяє отримати повноцінне розуміння про нього не тільки на момент проведення оцінки, а й у ретроспективному і прогностичному періодах. Ідентифікація об'єкта оцінки також означає встановлення тотожності між об'єктом, що існує в реальності, і документацією на нього.

Загальним методом, що застосовується при проведенні судово-товарознавчих експертиз є метод порівняння (зіставлення) фактичних характеристик об'єкта з наявними вихідними даними про досліджуваний об'єкт, що містяться в наданих документах, а також в різних інформаційних джерелах, які регламентують товарне походження або фактичний стан об'єктів.

Складність визначення вартості майна в минулому часі залежить від багатьох факторів: товарної групи, до якою відноситься об'єкт дослідження; проміжку часу між датою складання висновку та датою оцінки; нестабільності та специфіки ринку аналогічних товарів; стану і характеристик об'єкта дослідження, економічної ситуації в країні (коливання курсу національної валюти, наявність або відсутність особливих умов обігу товару, наявність або відсутність державних регульованих цін на відповідний товар та ін.).

Після врахування зазначених факторів перед експертом постає питання щодо вибору актуальних джерел отримання необхідної цінової інформації стосовно об'єкта дослідження.

Оскільки в умовах воєнного стану однією з особливостей таких видів досліджень є відсутність самих об'єктів дослідження, то відповідно до розділу 2 «Методики визначення вартості майна» [3] як вихідні дані для дослідження використовуються відомості, що містяться у матеріалах справи (протоколах допитів і пояснень обвинувачених, позивачів, відповідачів, свідків, тощо).

Відповідно п. 52 Національного стандарту № 1 «Оцінювач самостійно здійснює пошук інформаційних джерел (за винятком документів, надання яких повинен забезпечити замовник оцінки згідно з договором), їх аналіз та виклад обґрунтованих висновків. При цьому оцінювач повинен проаналізувати всі інформаційні джерела, пов'язані з об'єктом оцінки, тенденції на ринку подібного майна, інформацію про угоди щодо подібного майна, які використовуються у разі застосування порівняльного підходу, та іншу істотну інформацію. У разі неповноти зазначеної інформації або відсутності її взагалі у звіті про оцінку майна зазначається негативний вплив цього факту на результати оцінки» [4].

В умовах сьогодення ринок подібного майна дещо обмежений – підприємства використовують всі можливості та ресурси, щоб забезпечувати стабільну й регулярну безперебійну роботу, однак частина з них все ж таки не працюють. Це пов'язано з тим, що економіка країни зазнала суттєвих змін через брак людських та матеріальних ресурсів; відтік населення в регіонах ведення бойових дій та прилеглих до них територій; неможливістю ведення бізнесу через бойові дії; повною зміною логістики в країні. Проведення судово-товарознавчих експертиз з оцінки майна в минулому часі, ускладняється тим, що інформаційні джерела, пов'язані з оцінюваним майном, вже не містять всієї інформації, яка була доступна в минулому часі, тобто архівна інформація обмежена або взагалі відсутня у вільному доступі (у відкритих джерелах). При цьому цінова інформація, що міститься у відкритих джерелах на дату проведення дослідження, не відображає реальних ринкових тенденцій, які склалися на дату оцінки.

Тому, після проведення маркетингового дослідження ринку, при визначенні вартості товарів в минулому часі (ретроспективна оцінка) за відсутності достовірної інформації про ціни продажу подібного майна ринкова вартість об'єкта оцінки може визначатися шляхом обробки відповідей про ціни на подібні товари від підприємств, які отримуються у відповідь на запити експерта, що робляться у відповідності зі ст. 20 Закону України «Про судову експертизу» з метою встановлення середнього рівня цінових пропозицій на розглянутий період часу (адреси спеціалізованих підприємств встановлюються на офіційних сайтах підприємств та організацій) [5].

При цьому, слід зазначити, що надсилаючи інформаційні запити вище зазначеним суб'єктам експерт стикається з проблемою невідповідності установчих даних оскільки в умовах війни в мережі наявна неактуальна інформація у зв'язку зі зміною частиною підприємств своїх фактичних адрес, що унеможливило отримання об'єктивних результатів дослідження.

Окрім того, незважаючи на те, що ч. 1 ст. 20 Закону України «Про судову експертизу» регламентує обов'язок підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності безоплатно надавати інформацію, необхідну для проведення судових експертиз, державним спеціалізованим установам [1]. Проте, як показує практика, зазначені суб'єкти ігнорують дану вимогу Закону.

Отже, під впливом зовнішніх факторів (соціально-економічних, політичних тощо), пов'язаних із збройною агресією РФ проти України, зазначені актуальні питання розширилися та поглибилися. Питання налагодження отримання необхідної цінової інформації від підприємств, установ та організацій залишається відкритим в умовах відсутності механізму забезпечення реалізації відповідних нормативно-правових актів, а також постає питання необхідності створення електронної бази цінових пропозицій за минулі періоди, які будуть використовуватися експертами під час проведення експертиз з оцінки майна.

Література:

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 №4038-ХІІ редакція від 01.01.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 16.08.2024).

2. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 № 2658-ІІІ редакція від 20.06.2024. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (дата звернення: 16.08.2024).

3. Методика визначення вартості майна. Харківський НДІСЕ Міністерства юстиції України, 2004. Реєстраційний код [12.1.15].

4. Про затвердження Національного стандарту №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 №1440 редакція від 11.08.2022. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%D0%BF#Text_____ (дата звернення: 16.08.2024).

5. Методичні рекомендації з визначення вартості машин, обладнання, сировини та споживчих товарів з урахуванням ретроспективності оцінки при проведенні судово-товарознавчих експертиз : звіт НДР (остаточний) / МЮУ, ДніпроНДІСЕ, наук. кер. О.Ю. Холодова. – 0118U000659. ДніпроНДІСЕ, 2019.

СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА ЯК ІНСТРУМЕНТ ОБҐРУНТУВАННЯ АНОМАЛЬНО НИЗЬКОЇ ЦІНИ ТЕНДЕРНОЇ ПРОПОЗИЦІЇ

Лежнін Володимир,

*адвокат, здобувач вищої освіти третього освітньо-наукового рівня
доктор PhD Національного наукового центру «Інститут судових
експертиз імені Засл. проф. М. С. Бокаріуса»
Міністерства юстиції України*

Передбачений законодавцем субінститут «аномально низької ціни тендерної пропозиції» (далі – АНЦ) покликаний не тільки запобігти ціновому демпінгу, але й забезпечити своєчасне та належне виконання майбутнього договору про закупівлю.

Більш того визнання тендерної пропозиції аномально низькою може містити у собі корупційні ризики можливої змови замовника та учасника, яка полягає у подальшому підвищенні вартості товарів, робіт, послуг шляхом укладення додаткової угоди.

Баланс між максимальною економією та добросовісною конкуренцією учасників повинен бути дотриманий.

У Європейському Союзі поширена формула ефективності закупівлі – «Best value for money», тобто «Найкраща якість за наявні гроші». Яка означає, що замовник зміг закупити товар, який за якістю відповідає його вимогам, і, при цьому, витратити мінімальні кошти [1, с. 5].

ЗУ «Про публічні закупівлі» дає визначення АНЦ як ціні, що є меншою на 40 або більше відсотків від середньоарифметичного значення ціни/приведеної ціни тендерних пропозицій інших учасників на початковому етапі аукціону, та/або є меншою на 30 або більше відсотків від наступної ціни/приведеної ціни тендерної пропозиції за